

דרישת העולם המערבי למונוגמיה והקושי לעמוד בה – השוואה מגדרית

תקציר: חשיבותן של המשפחה, הזוגיות וההורות בולטת מאוד בחברה הישראלית, ועם זאת, אנחנו עדים לעלייה בשיעור הגירושין בקרב כל שכבות הגיל ולערעור המסגרת המונוגמית. זוגות צעירים מתחבטים בין המעלות לחסרונות של מסגרת הנישואים ומתקשים למצוא את הדרך לצמיחה והתבגרות משותפת במסגרת הזוגית הקיימת, וכך הנטייה לוותר ולנטוש מתגברת. נשאלת השאלה, מהן עמדותיהם של הצעירים לגבי המסגרת המונוגמית והאם קיימים הבדלי עמדות בין המגדרים לגבי שאלות מהותיות של זוגיות ונישואים. בעבודת המחקר שלפנינו נבחנו מספר שאלות מחקר: האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי הקשר המונוגמי (קשר חיובי – מחזק או קשר שלילי שמחייב הקרבה וויתורים)? האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי בגידה של הגבר בקשר המונוגמי? האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי בגידה של האישה בקשר המונוגמי? האם ימצאו הבדלים בעוצמת התגובה כלפי בגידה בקשר המונוגמי? האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידה של גברים בקשר המונוגמי? והאם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידה של נשים בקשר המונוגמי?

אוכלוסיית המחקר מנתה 70 צעירים: 35 גברים ו-35 נשים, בני 24 וחצי בממוצע, הנמצאים בקשר זוגי לפני נישואים. משך הקשר הממוצע – 24.8 חודשים.

ממצאי המחקר מצביעים על כך שאנו נמצאים בשלב מעבר מחברה בעלת עמדות מסורתיות וסטריאוטיפיות לחברה בעלת חשיבה יותר שוויונית מבחינה מגדרית. נשים יותר מגברים שמוות דגש על חשיבותן של הנאמנות והמחויבות בקשר הזוגי. עם זאת, הזוגיות המונוגמית נתפשת גם בעיני הגברים כ"טובה מכל העולמות" וכפתרון ההוגן ביותר לקשר המחייב בין גברים לנשים.

מילות מפתח: מונוגמיה, מגדר, זוגיות, מחויבות.

תמורות ושינויים בחיי המשפחה

מחקרים סוציולוגיים רבים הצביעו על חוסנה של המשפחה. המשפחה מספקת צרכים רבים במסגרת החברתית, הכוללים הענקת ביטחון חומרי ורגשי, תחושת יציבות, מסגרת להולדה, מסגרת לגיטימית לקיום יחסי מין, מסגרת לסוציאליזציה, חינוך ועוד (ישי, 1993).

אלא שלמרות חשיבותה הרבה לחברה והצרכים הרבים שהיא מספקת לפרט, ניתן להבחין בתהליך היחלשות של המשפחה (פרס וכץ, 1990, ביז'אואי, 1990, תמיר, 2007). לדוגמה,

שיעור הגירושין בחברה הישראלית נמצא בעלייה מתמדת. ניתוח של שיעור הגירושין ל-1000 תושבים מלמד שב-1960-1964 שיעור הגירושין עמד על 0.9 ל-1000 תושבים, בעוד שב-2006 עלה שיעור הגירושין ל-1.6 (אנגלנדר בתוך תמיר, 2007, מתוך השנתון הסטטיסטי 2006, לוח 3.1).

למרות העלייה בשיעור הגירושין בישראל בהשוואה לעולם, שיעור הגירושין מתוך המתחתנים הוא יחסית נמוך. בישראל אחוז המתגרשים מתוך הנשואים עומד על 26 אחוזים, בעוד שבארצות העולם המערבי האחוזים גבוהים יותר: ברוסיה 65 אחוזים, בשוודיה 64 אחוזים, באנגליה 53 אחוזים, בארה"ב 49 אחוזים, בקנדה 45 אחוזים, בגרמניה 41 אחוזים (רוזנבלום ופלג 2007).

משונים (Mecionis, 1999) מונה מספר גורמים המשפיעים, לדעתו, על שיעור הגירושין העולה בחברה המודרנית. הראשון הוא התלות הכלכלית שאפיינה את הקשרים בין בני הזוג בחברה המסורתית שכבר אינה רלוונטית בחברה המודרנית, המציעה אפשרויות תעסוקה מגוונות גם לנשים. התלות הכלכלית בין הבעל לאשתו הולכת אפוא ונחלשת וגוברים הסיכויים לפירוק המשפחה. הגורם השני הוא ערכי ומתקשר לרמת ציפיות גבוהה מהנישואים, אשר מאפיינת את החברה המודרנית. הנישואים בחברה המודרנית נועדו לספק את הצרכים המיניים, הרגשיים והאינטלקטואליים, ואם צרכים אלו לא באים לידי מימוש בני הזוג יעדיפו לפרק את מסגרת חיי הנישואים. זאת לעומת המצב בחברה המסורתית, שבה הנישואים נתפשו כמסגרת פונקציונלית ולא דווקא כמסגרת לאושר רומנטי.

הגורם השלישי הוא חברתי. נמצא כי ככל שהמעמד של המשפחה גבוה, כך שיעור הגירושין נמוך. במשפחות כאלה האישה בדרך כלל עובדת במשרה חלקית ורמת החיים הגבוהה שלה תלויה בפרנסתו של בעלה. לעומת זאת, בקרב זוגות מן המעמד הנמוך שיעור הגירושין גבוה מאחר שאין הבדל משמעותי בין רמת השכר של האישה לרמת השכר של הבעל, ולכן אין בפירוק מסגרת הנישואין אובדן משאבים כלכליים. גורמים נוספים הם עליית חשיבותם של האינדיבידואליזם והישגיות הפרט בחברה המערבית, אשר דוחפים את שני המינים לדאוג יותר להצלחתם האישית ולהתקדמותם בסולם החברתי, ובכך מביאים לעיתים לפירוק התא המשפחתי. כמו כן, העובדה שכיום גירושין נתפשים פחות כבעלי סטיגמה שלילית בהשוואה לעבר, מהווה אף הוא גורם משמעותי.

במקביל להתפתחויות אלה, קיימים אלה שבוחרים שלא להיכנס למסגרת משפחתית מקובלת למרות כל היתרונות הפונקציונליים שהיא מעניקה לפרט. על פי הזרם האלטרנטיבי, נישואין ואהבה לא הולכים ביחד ולטענת דובריו ניתן כיום למלא את הפונקציות האלה ללא מסגרת משפחתית מקובלת. בשנים האחרונות מתפתחים בחברה המערבית דפוסים החורגים מדפוסי הנישואין המקובלים. החלופות למשפחה המסורתית מתבטאות במסגרות משפחתיות מגוונות, כגון משפחה חד-הורית, במסגרתה אב או אם מגדלים ילדים ללא בן או בת זוג, נישואים פתוחים, מגורים משותפים, נישואים בין הומוסקסואלים או לסביות, הדורשים את הזכות לאמץ ילד ועוד (אנוך, 2000, תמיר, 2007).

השאלה היא, האם המסגרת המסורתית של קשר מונוגמי בין בני הזוג הוא מצב רצוי עבור הגבר והאישה, או שמדובר בהקרבה שהפרטים בחברה עושים על מנת להיות קונפורמיים לנורמות אשר נותרו מקובלות, למרות השינויים המתפתחים בהדרגה בחברה.

ההתייחסות למונוגמיה

המושג מונוגמיה מתייחס לדפוס נישואים המאחד שני אנשים בלבד. קיימות מספר גישות המדברות על דפוס הקשר המונוגמי. התיאורטיקנים חלוקים בדבריהם על הצורך במונוגמיה כמצב חיוני למען הבריאות הנפשית והפסיכולוגית של הפרט. אריקסון (Erikson, 1964), במודל ההתפתחותי שלו, טען שמצב של יחסי אהבה עם בן זוג אחד הוא שלב קריטי בהתפתחות הפסיכולוגית של כל אדם. דבר זה מעיד על היותו בוגר שיכול לבסס אמון מלא באדם אחר. רוג'רס (Rogers, 1977), לעומתו, הסכים לכך שיחסי אהבה עם אדם אחר הם שלב חיוני למען ההתפתחות האישית של כל אדם, אך גרס כי חיים עם בן זוג אחד אינם המצב האידיאלי כדי להגיע לאושר וליחסים בריאים, משום שהיחסים המונוגמיים לעיתים חוסמים את האפשרויות של האדם להגיע להגשמה עצמית מלאה.

צ'ארלס (Charles, 2002) טען כי הנורמות התרבותיות בחברה המערבית בימינו כל כך דומיננטיות בכל הנוגע למונוגמיה במערכות היחסים, עד שהן "מכריחות" את הפרט להישאר במערכת זוגית מונוגמית. מצב זה מונע את הגשמת הצרכים של הפרטים בחברה, ובכך גורם להם לחוש חוסר שביעות רצון מכך שאינם מממשים את מלוא הפוטנציאל הטמון בהם.

באראש וליפטון (Barash & Ilipton, 2002) טענו כי הדחף לקיים יחסי מין עם כמה בני זוג הוא יותר טבעי מהדחף למונוגמיה, בעיקר אצל גברים, והדחפים הללו חיוניים להמשכיות הגנים ולהישרדותו של הגזע האנושי. גישתם הושפעה מהגישה הביולוגית, המתייחסת להבדלים ביולוגיים וגנטיים בין המינים, המשפיעים על התנהגותם ועל הצרכים המיניים של כל מין.

הגישה הביולוגית טוענת שנשים, היכולות מבחינה גופנית ללדת פחות צאצאים בפרק זמן נתון, נוטות להעדיף את מערכת היחסים המונוגמית, משום שהן זקוקות לגבר אחד שירגיש מחויבות לדאוג ולשמור עליהן ועל הצאצאים. לעומת זאת, גברים יכולים לפזר את זרעם ללא הגבלה ולא צריכים להשקיע הרבה בהולדה, ולכן התמריץ שלהם לבחור במערכת יחסים מונוגמית הוא נמוך (DeSteno, Bartlett, Braverman & Salovey, 2002).

תיאוריית האבולוציה של דרווין גורסת כי החלק החשוב ביותר עבור המין האנושי הוא הבטחת המשכיות הגנים והדאגה להישרדות המין האנושי. לכן הגברים יחפשו אפשרויות רבות לפיזור הגנים שלהם על ידי קיום יחסי מין עם מספר בנות זוג, ונשים, לעומת זאת, יעדיפו להיות עם גבר אחד שיגן עליהן מבחינה כלכלית ופיזית (Bowler, 1990).

מנגד, תיאוריות רבות דוחות את הקביעה כי ההבדלים בין המינים בגישתם כלפי מונוגמיה נובעים מסיבות ביולוגיות בלבד. במ (Bem, 1981) סברה כי יחידים מפתחים סכמה מגדרית כשהם מתבססים על ציפיות החברה, הסטנדרטים המקובלים וחיזוקים חיצוניים נוספים. על כן יש לבחון את ההתייחסות והעמדות כלפי מונוגמיה על פי הנורמות המקובלות בחברה הנבדקת, הציפיות מכל מין, הבדלי המגדר וההתייחסות הדתית והתרבותית.

סוציאליזציה ועמדות לגבי מונוגמיה

הדבקות במונוגמיה מקורה בסוציאליזציה שלימדה את הנשים להאמין שקשר זוגי צריך לספק את כל הצרכים הרגשיים, המיניים והרוחניים, בלי להזדקק לגירויים נוספים. נשים תיארו קשר זוגי כהשקעה ואת עצמן כמשקיעות רגשית בכך הזוג. אם הן מקדישות זמן ואנרגיה רגשית בכך, זוגן, לא נותר להן די כדי להשקיע בגבר נוסף, והן חוששות לסכן את ההשקעה הקיימת. על כן, הנשים למדו בתהליך הסוציאליזציה כי מטרתן היא להתחתן ו"לחיות באושר עד עצם היום הזה", ושהמפתח לאושר ולרומונטיקה נמצא בנישואין לבן זוג אחד.

הגברים, לעומת זאת, אמנם למדו כי הם צריכים להיות עם אישה אחת בשלב מסוים בחייהם, אך יחד עם זאת שכדאי להם לדחות את השלב הזה, כי מדובר בהקרבה למען ציפיות החברה וכוויתור על המצב הרצוי והטבעי עבורם. ואכן, נמצא כי גברים מכירים ביתרונות של הקשר המונוגמי, אבל חשים כי הם מקריבים יותר מהאישה למען הקשר הזה (Thompson, 1984), זק, (2003).

הבדלים אלו נראים לעין גם כאשר מבחינים בשוני בתגובה החברתית כלפי אישה שיוצאת עם כמה גברים. התגובה היא בדרך כלל שלילית, משום שמדובר במצב הסוטה מגבול הנורמה המצופה מאישה בחברה, לעומת מה שמצופה מגבר שמתנהג כך. התגובה להתנהגותו תהיה שלילית פחות, ואפילו לעיתים משבחת. יש לזכור ש"הסטנדרט הכפול" עדיין דומיננטי בחברה הישראלית ולמעשה מאשר את המצב: "מה שמותר לי – אסור לך" (שחר, 1988), לכן התגובה על בגידה של אישה בבעלה תהיה חמורה מזו של בגידת הגבר באשתו. לעיתים בגידה זו מתקבלת בטענה כי לגבר יש צרכים פסיכולוגיים ברורים, שאם אינו מקבלם במסגרת הנישואים, יש לו לגיטימציה לחפש אותם במקומות אחרים (Cann, Mangum, & Wells, 2001).

סטריאוטיפים מגדריים סקסיסטיים

סטריאוטיפים מגדריים סקסיסטיים הם מאפיינים "גבריים" ו"נשיים" הכוללים עמדות, אמונות, קביעות ותפישות שנקבעות על בסיס הסקת מסקנות שאינן אמפיריות. ניתן להגדיר סטריאוטיפים מגדריים גם כתבניות חשיבה שגורות, נוקשות וכוללניות, המייחסות לגבר או לאישה אפיונים, תכונות אישיות והתנהגויות "טיפוסיות" בשל מינם הביולוגי, בלי לבחון אותם מול המציאות. בין התכונות הנתפשות כגבריות נמנות, בין היתר, תכונות כמו אגרסיביות, שאפתנות, מנהיגות, תחרותיות, אתלטיות, מוכנות ללקיחת סיכונים, אסרטיביות ודומיננטיות. בין התכונות הנתפשות כנשיות נמנות, בין היתר, תכונות כמו ביישנות, חום, רכות, עדינות, רגישות, עזרה לזולת, אינטואיציה ואסתטיקה (Andrew, 2006).

חשוב להדגיש את ההבדל בין סטריאוטיפים מגדריים, שמבחינים בין תכונות הנקשרות לגבריות לעומת תכונות הנחשבות נשיות, לבין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות המביעות את האמונה שאחד המינים עולה מעצם טבעו על האחר. הדפוס השולט בחברות האנושיות ברחבי העולם הוא דרגה כלשהי של פטריארכליות, שהיא צורת ארגון חברתי שבה גברים שולטים בנשים.

עמדות סקסיסטיות מניחות כי האישה נמצאת במעמד נחות מהגבר. בהתאם לכך ניתן לשער כי פרט שמחזיק בעמדות כאלו כלפי נשים, תהיה לו גם עמדה שלילית כלפי בגידת נשים ולהפך, הוא יאשר בגידה של גברים בנשים, כי הם הרי המין השולט והחזק ולכן יש להם לגיטימציה לנצל את כוחם ולהחליט עם כמה נשים להיות.

בקשר לעמדות כלפי מונוגמיה, תפקידי מין מסורתיים מתייחסים כי גברים מסוגלים להיות עם כמה בנות זוג ולעסוק בפעילות מינית מוגברת, בעוד שנשים צריכות להיות יותר קשורות רגשית לבן זוג אחד ולגלות נאמנות לו בלבד. לפיכך גברים עשויים לתפוש מונוגמיה כהקרה, מכיוון שמדובר במצב שהוא מעין סתירה לתכונות הגבריות הנורמטיביות. נשים לעומת זאת צפויות לתפוש מונוגמיה כמצב חיובי רצוי, מכיוון שהתנהגות זו מוכתבת להן על ידי התכונות הנורמטיביות (הסטריאוטיפיות) שנקשרות לנשיות (Hill & Preston, 1996).

בקשר לתכונות הנתפשות כמאפיינות גברים ותכונות המאפיינות נשים, נערך מחקר הבדוק את התכונות של כל נבדק בהקשר לאותם סטריאוטיפים מגדריים. המחקר האיר פן נוסף בנוגע להבדלים בין המינים, הנקשרים לאותן תכונות הנחשבות כ"נשיות" או כ"גבריות" לפי התפישות המקובלות.

כמשוער במחקר, גברים שתיארו את עצמם כבעלי תכונות הנחשבות "גבריות", כגון תחרותיים, בעלי ביטחון עצמי, דומיננטיים ועוד, העריכו מונוגמיה מינית פחות לעומת גברים "נשיים". בנוסף, ה"גבריים" העריכו פחות גם מונוגמיה רגשית. הציפייה מהגברים ה"נשיים" הייתה להעריך מונוגמיה כיותר מחזקת ורצויה, והתוצאה התאימה למשוער. הממצא מבהיר כי ככל שהפרט הוא בעל יותר תכונות הנחשבות "נשיות", כגון רגישות, הבעת חיבה ונאמנות, כך הוא יותר מעריך באופן חיובי מונוגמיה רגשית ומונוגמיה מינית (Schmookler & Bursik, 2007).

על כן, הסטריאוטיפים והתכונות הנקשרים לגברים ולנשים משפיעים במידה רבה על הציפייה שיש מכל מין לגבי התפקיד שהוא ממלא בחברה וההתנהגות שתאפיין אותו, ומשפיעים על עמדתו לגבי הקשר המונוגמי, אך עדיין התכונות הנקשרות באופן כמעט אוטומטי לנשים גורמות לכך שהציפייה מאישה היא להיות עם בן זוג אחד בקשר מונוגמי ולכן התגובה החברתית על בגידה שלה תהיה חמורה יותר. מהגבר אמנם קיימת ציפייה להיות בקשר זוגי עם אישה אחת, אך ניתן לראות כי תגובה על בגידה שלו תהיה פחות מתייגת ושלילית (Schmookler & Bursik, 2007).

מונוגמיה כדפוס מוביל בחברה הישראלית

המונוגמיה היא הדפוס המוביל בארצות המודרניות בכלל ובחברה הישראלית בפרט. דפוס זה מושפע מהתייחסותן של הדת והמדינה כלפי חתונה והקשר הזוגי בין הגבר לאישה. ההלכה היהודית רואה בנישואין מצווה גדולה, שכן רק כך אפשר לממש את מצוות פרו ורבו. נורמה זאת משפיעה על היחידים בחברה הישראלית ומעודדת את הפרטים לחפש בן זוג המתאים לנישואין ולהולדה. הבחירה בישראל היא לכאורה חופשית, אך קיימים תכתיבים חברתיים המצמצמים את חופש הבחירה.

המקור הקדום ביותר לגבי קיום יחסי מין של נשואים מחוץ לנישואין הוא המקרא, שם יחסי מין כאלה נחשבים לעבירה חמורה. ההתייחסות לכך מופיעה בעשרת הדיברות "לא תנאף" (שמות כ, יג), אך ההגדרה המקראית חלה על גבר המקיים יחסי מין עם אישה נשואה, ואילו על האישה בכל מקרה שהיא נואפת בבעלה. העונש לעוברת על האיסור מבטא את מרחק הסטייה מגבולות הנורמה (סקילה, חנק, או אפילו מוות בשריפה, אם מדובר בבת כהן) (זוין 1994), ומאוחר יותר נקבע כי הילדים שנולדו כתוצאה מיחסים אלה הם ממזרים. מדובר בפגיעה קשה במעמד האישי שבאה לידי ביטוי בכך שהם אינם רשאים להינשא אלא לממזר אחר (אלון, 1992).

ההלכות הללו מתבססות על המבנה החברתי של המשפחה המורחבת, ובתי אב גדולים בהם קשרי המשפחה היו פוליגמיים (הגבר מורשה לשאת יותר מאישה אחת). לגבי האישה לעומת זאת, אין כל אפשרות שבעודה אשת איש יתפוס קשר קידושין (נראה שצריך להיות קשר מיני לא קידושין) בינה ובין איש אחר. זאת מכיוון שמטבע הדברים זהות האם תמיד ידועה, אך עלולה להיווצר בעיה בקשר לזהות האב של הילד, כאשר האישה מקיימת יחסים עם יותר מגבר אחד. על בסיס זה, של המבנה החברתי הפטריארכלי, מושתתת המערכת החברתית הישראלית כיום, ומכאן מובן כי הפגיעה בילדים מבגידה של אישה וקיום יחסים מחוץ לנישואין נתפשת כחמורה יותר מבגידה של גבר נשוי (פיינס 1992, שוחטמן 1995).

על אף שההלכה היהודית אינה אוסרת ריבוי נשים, הרי שכבר במאה ה-11 הטילו רבנים איסור על נישואין פוליגמיים במקומות שהמנהג המקומי התיר רק נישואים מונוגמיים. רבנו גרשום הטיל "חרם דרבנו גרשום", האוסר על גבר לשאת יותר מאישה אחת. תקנה זו באה לחזק את מוסד הנישואים, להשוות בין מעמד האישה והאיש בקשרי הנישואין וכדי למנוע מהגבר את האפשרות לערער את יציבות המוסד (שרשבסקי, 1984).

החרם התקבל על ידי יהודי אשכנז, אך לא על ידי יהודי ספרד וארצות האיסלאם, שם נחשב החוק בגדר אפשרות בלבד. לכן רווח דפוס הנישואים הפוליגמיים בקרב הקהילות היהודיות המזרחיות עד העת האחרונה. ב-1950 קיבלה הרבנות הראשית תקנה, שלפיה נישואים פוליגמיים אסורים בכל עדות ישראל (אנוך, 2000).

פיקוח משפחתי ולחץ חברתי

כיום זוגות רבים חולקים אותה דירה לפני שנישאו, אולם הלחץ החברתי מוביל את רובם להינשא במוקדם או במאוחר לאחר "תקופת הניסיון" (אנוך, 2000). לפי פרס וכץ (1990), רק כ-3% מן האוכלוסייה נשארים רווקים כל ימי חייהם, לעומת כ-6% בחברה האמריקנית. אדם החי בישראל יודע כי מציאת בן זוג אחד שאיתו יחיה את שארית חייו היא משמעותית, שכן השגת המטרה מעניקה תחושת יציבות. הצורך לציית לנורמות המקובלות מעורר אצל מי שאינם נוהגים כך תחושה של אי נוחות. ניתן להבחין בעוצמת הנורמה בעיקר אצל נשים רווקות, שהחל מגיל מסוים מרגישות שלא הצליחו לעמוד בציפיות החברה ולהינשא, כפי שהסובבים אותן, עשו. אצל גברים המצב שונה והלחץ להתחתן מגיע מהסביבה בדרך כלל בגיל מאוחר יותר.

ועדיין, דפוס זה משפיע על כל מהלך חיינו, וכבר מילדות אנו שומעים את ההורים מדברים על חתונה. זה נמשך בתקופת התיכון ומתחזק באוניברסיטה, בה כבר מתחילים לראות מסביב זוגות רבים ואף כאלה שמחליטים להינשא. מי שלא נמצאים בקשר זוגי מרגישים לעיתים שונים או נחותים, וזה משפיע על ביטחונם העצמי ואף מקשה עליהם את מציאת האדם הנכון (זק, 2003).

הנישואין אף תורמים לצרכים החברתיים של הפרטים בחברה, שכן חיי החברה ברוב החברות המודרניות, ובישראל בפרט, מתנהלים במידה רבה בזוגות. אדם מוזמן לאירועים חברתיים ומשפחתיים עם בן או בת זוגו. הרווק מוצא את עצמו לעיתים קרובות במצבים מביכים ובלתי נוחים, שהוא יכול להיחלץ מהם באמצעות הנישואין (אנוך, 2000, זק, 2003).

קשיים ובגידות בחיי הנישואים

רומנים מחוץ לנישואים הינם תופעה רווחת וידועה לאורך כל ההיסטוריה החברתית, החל מסיפורי המקרא ועד ימינו. העובדה שרומן מחוץ לנישואים נחשב כחטא הוטמעה בנו לאורך כל שנות חינוכנו, אך עדיין מדובר בתופעה רווחת. הסיבות שניתנו לקיומו של רומן מחוץ לנישואין רבות ומתחילות בחוסר סיפוק מחיי הנישואין, דרך ריקנות רגשית, צורך בסקס עם פרטנרים נוספים, חוסר יכולת לעמוד בפיתוי, כעס על בן/בת הזוג, תום האהבה, פרידה רגשית, ועד רצון לעורר את קנאת בן/בת הזוג.

נרדי (1996), מביא בספרו מספר הסברים אפשריים לעלייה בשיעור הבגידות בחברה המערבית בחצי המאה האחרונה ולשינוי בערכים החברתיים, לפיהם יחסי מין מחוץ לנישואים הולכים ומאבדים את משמעותם השלילית. אחד ההסברים רואה בקיום יחסי מין מחוץ למסגרת הנישואים צורה נורמלית של הסתגלות לתרבות של זמננו. לפי ההסבר הזה, הבגידה היא מנגנון המאפשר לפרט בחברה להתמודד עם הפער העצום בין הייצריות שבו לבין התרבות הדורשת התנהגות מעודנת, ולשם כך התרבות נאלצת לפתח אזורים מתירניים שבהם הכל מותר.

האנט (בתוך נרדי, 1996) טוען, כי הבגידה היא מנגנון הסתגלות חברתי, המסייע לפרט להתמודד עם דרישות וצרכים מנוגדים. למודל הנישואים המונוגמי, המעלה על נס את הנאמנות לבן זוג אחד, יש יתרון בכך שהוא מעניק ביטחון ותחושת יציבות. ליתרון זה יש חשיבות רבה בחברה העוברת שינויים טכנולוגיים וחברתיים מהירים, אך מודל זה אינו מספק פתרון לדחפים המיניים הבסיסיים, הפוליגמיים בבסיסם. לפי האנט, כתוצאה מההתפתחות הטכנולוגית, אנו חיים יותר שנים מאי פעם ועל כן הציפייה לאהוב אותו אדם במשך יותר מ-40 שנה, אהבה רגשית, מינית ורומנטית, היא משימה קשה ואף בלתי אפשרית למרבית האנשים. הבגידה מספקת אם כן פתרון של פשרה בין שני הצרכים המנוגדים הללו.

ממצאים מחקרניים מראים כי הנישואין שוחקים יותר את הגברים מאשר את הנשים. איירנרייך (Ehrenreich, 1983) טוענת כי עד שנות החמישים הייתה ציפייה חברתית מגברים להתחתן ולתמוך בנשותיהם ובילדיהם. תחושה זו גרמה לגברים להרגיש לכודים בחיי הנישואים שבהם

לא רצו, מתוסכלים על ידי צרכים מיניים לא מסופקים – בין אם משום שהצורך שלהם בגיוון מיני סוכל בתוך המסגרת המונוגמית של חיי הנישואין, ואם משום חוסר העניין של נשותיהם – והרגשת שחיקה בשל עול המאבק היומיומי לתמיכה כלכלית במשפחותיהם. בסוף שנות השבעים, לטענתה, הייתה שבירה של מסגרת חיי הנישואים המסורתיים, שנבעה ממרד הגברים בתפישה המוסרית של המפרנס, ובריחתם מההתחייבות למסגרת הנישואים.

מאידך, קיימים גם מחקרים המציגים ממצאים הפוכים. ברנרד (Bernard, 1981) טוענת כי לגבי נשים, חיי הנישואין הם התנסות פחות חיובית מאשר לגברים, והם כוללים איבוד תחושת הערך והזהות העצמית שלהן, ותסמונות המעידות על לחץ פסיכולוגי הכולל דיכאון, פסיביות יתרה, וחרדה. לטענתה, אפיונים אלו של נשים נשואות קיימים אצל גברים רווקים, כלומר, תחושות שליליות מאפיינות יותר נשים נשואות וגברים לא נשואים. בנוסף, לפי ברנרד, נשים נשואות מדווחות יותר מגברים נשואים על רגשות שליליים של תסכול וחוסר סיפוק מחיי הנישואין שלהן, ואילו מספר הנשים הנשואות המתארות את עצמן כנהנות מיחסי קרבה אהבים עם בן זוגן קטן יותר ממספר הגברים המתארים עצמם ככאלה.

ממצאיה של פיינס (1989) מראים כי נשים מקשרות את ציפיותיהן הרומנטיות למסגרת חיי נישואין יותר מאשר גברים. לטענתה, הנשים מודרכות לכך על ידי המסורת ואמצעי התקשורת. גברים, לעומת זאת, נמצאו כמי שמודרכים על ידי גורמים אלו לראות בחיי הנישואין מלכודת. במחקרה גילתה כי אחת החוויות השליליות המעטות עליהן דיווחו גברים לעיתים קרובות יותר מנשים, הייתה הרגשת המלכוד.

האידיאל הרומנטי שנמצא חשוב יותר לגברים מאשר לנשים הוא גיוון בחיי המין. בדומה לכך, במחקר שערכה פיינס בישראל ב-1989, נמצא כי ההיבט השני ברשימת ההיבטים הלווחצים של חיי הנישואין בעיני גברים היה שעמום, כאשר השעמום הוסבר במרבית המקרים כמונחים מיניים.

משמעות של בגידה בקשר הזוגי

מעשה הבגידה נתפש על ידי מרבית האנשים כאקט בוגדני, המערער באחת את האמון השברירי הנבנה ברוב עמל במהלך הנישואים. הרוב הגדול של הנשים והגברים יגיבו למעשה בזעזוע עמוק, כאקט המפר את שגרת חייהם. אמון הוא צורך בסיסי בחוויה האנושית, הוא קריטי לבריאותנו הנפשית, והוא נבנה החל מהחוויה הראשונה והבסיסית ביותר בין הורים וילדים ובונה את תפישותיהם העתידיות ביחס לעצמם ולזולתם.

ההבדלים בין המינים משפיעים גם הם על המשמעות של בגידה בקשר הזוגי. מחקרן של מינה צמח ורודה מילבאוואר (1991) מצא שלבגידת נשים יש משמעויות שונות מאלו של בגידת גברים. כאשר נשים מקיימות קשר מיני מחוץ לנישואים הן מזעזעות את המערכת כולה, בגלל המעורבות הרגשית החזקה שלהן בקשר שמחוץ לנישואים. החוקרות טוענות שנשים רבות אינן מצליחות להפריד בין מין לבין מעורבות רגשית, ולכן התוצאות והתגובות כלפי הבגידה של האישה תהיינה חמורות ושליליות יותר. לגברים, לעומת זאת, יש סיכוי טוב יותר להצליח לשמור על קשרים מיניים מחוץ לנישואים על "אש קטנה" ולהפריד בין שני העולמות.

תגובות לבגידה, השפעת הנורמות החברתיות

דייוויס (Davis, 1986) טוען כי התגובות לבגידה קשורות באופן בלתי נפרד לא רק לבן הזוג הנכבד ולרגשותיו הסובייקטיביים, אלא גם לציבור או לקהילה שהם תמיד צד בעניין. על מנת להבין את המעבר מרגש לתגובה, יש להבין את ההקשר החברתי באותה חברה שבה מתבצעת הבגידה. פיינס (1992) מוסיפה כי השוואת הדרכים שבהן אנשים מתרבויות שונות חווים ומבטאים קנאה רומנטית מעידה על כך שכוחות חברתיים מעצבים במידה רבה את תגובת הפרט לקנאה. תגובה הנחשבת טבעית ומוצדקת בחברה אחת, עשויה להיחשב חריגה בחברה אחרת. ניתן למצוא תגובות קיצוניות באלימות, כגון רצח בן הזוג הבוגד מחד, או ניתן למצוא חוסר תגובה גמור, מאידך. הענשת הבוגד מוצדקת ברוב החברות, וזאת משום שהיא ענישה הגנתית לצורך שמירה על מסגרת הנישואין, שמבטיחה שהילדים ייוולדו ויטופלו על ידי שני ההורים במסגרת משפחתית יציבה.

ישנם מצבים שבהם ההתייחסות לקיום יחסי מין מחוץ לנישואים היא שלילית וחמורה. בית המשפט, בהתייחסו לתגובה על יחסי מין מחוץ לנישואים, נוטה חסד לבן הזוג הנכבד, מקל בעונשו כאשר הוא הורג את בן הזוג הבוגד ומפחית מחומרת המעשה מרצח להריגה. הסיבה לכך, על פי בית המשפט העליון, היא "רתיחת דמו של הבעל הישראלי הרגיל", התופש את אשתו בקלקלתה ובין-רגע נהרס עליו עולמו. הטענה היא, שהמצב הזה עלול להביאו לכך שיעשה מעשים קשים עד כדי רציחתה מבלי שיוכל לשלוט במעשיו ולהבין את תוצאותיהם. בית המשפט ציין, כי לדעתו זוהי תגובה של האדם הישראלי הרגיל ותגובה אחרת נחשבת טיפוס אידיאלי אך בלתי מציאותי ("ע"א 30-37 שמואלביץ נ' מדינת ישראל, 602,600).

וייטהורסט (Whitehurst, 1986) טוען כי בתגובה לקיום יחסי מין של נשוי או נשואה מחוץ לנישואין, יש חשיבות רבה לכך שהחברה בה אנו חיים היא חברה זוגית בעלת אוריינטציה משפחתית. נורמות זוגיות חזקות גורמות לחיזוק תחושת הבעלות והרכושנות ומעודדות את הנטייה להגיב בקנאה רומנטית. וכך, על פי פיינס (1992), היחס החברתי לרכוש אישי ומושגי בעלות על הרכוש הפרטי, גורמים לתחושת רכושנות כלפי חפצים וכלפי אנשים ("בעלי"/"אשתי"), כך שאפילו בן זוג נתפש לעיתים כרכוש ועל כן בגידתו עם אחר/ת מעלה רגשות ותגובות שליליים ביותר (בן-זאב וגוסינסקי, 2008).

תגובות לבגידה, היבט מגדרי

בנוסף לנורמות התרבותיות, גם מין הנכבד והבוגד משפיעים על עוצמת התגובה כלפי הבגידה. פיינס (1992) מצאה שבמרבית החברות האנושיות, נשים נענשות בצורה חמורה יותר מגברים על בגידה. היא מסבירה ממצא זה באמצעות הגישה הפסיכו-ביולוגית, לפיה התגובה של כל מין לאפשרות של בגידה או היריון שאין בו ודאות לגבי זהות האב, תהיה שונה. לגברים ולנשים יש "ביטחון הורות" שונה, שכן נשים תמיד יודעות שהצאצא הנולד מרחמן הוא שלהן, בעוד שלגבר אין אף פעם ביטחון גמור באבהותו. גברים יקנאו יותר כתוצאה מבגידה מינית של בת זוגם, מכיוון שהיא מקטינה את הסיכוי שלהם להמשכיות הגנים. בזמן שהאישה תקנא

יותר כתוצאה מבגידה רגשית של בן זוגה, מפני שזו מעידה על חוסר נאמנות וחוסר רצון לדאוג לצאצאים עתידיים או קיימים (DeSteno, Bartlett, Braverman & Salovey, 2002). המטפלת הזוגית ג'ניס אברמס ספרינג, יחד עם מיכאל ספרינג, מחדדת בספרה "After the Affair" (Abrahms & Spring, 1996) את ההבדלים בין המינים בתגובה כלפי בגידה. לטענתה, אפשר לומר באופן כללי שנשים נוטות יותר מגברים לנסות ולשקם את היחסים. גברים נוטים יותר מנשים לסיים את היחסים ולחפש תחליף. נשים נוטות יותר להיכנס לדיכאון ולהאשים את עצמן, גברים נוטים יותר לכעוס ולהוציא את זעמם, גם באלימות (דמיונית או ממשית), על זולתם (בן-זאב וגוסינסקי, 2008). נשים נוטות לייחס את בגידת בן זוגן להיותן חסרות ערך. גברים נוטים לייחס את בגידת בת הזוג לחוסר הסיפוק המיני שלהן. נשים עלולות להגזים בחשיבות הבגידה, ולכן גם זקוקות ליותר זמן כדי להירפא מהפצע. גברים נוטים למדר את כאבם ולהמשיך הלאה.

המחקר – שאלות והשערות

מטרת המחקר היא לבחון עמדות של צעירים לגבי דפוס הנישואים המונוגמי ולבדוק את ההיבט המגדרי, בהקשרים של בגידות וסטריאוטיפים סקסיסטיים. שאלת המחקר הראשונה בחנה האם ישנם הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי הקשר המונוגמי, כמצב חיובי מחזק או כמצב שלילי המחייב הקרבה וויתורים. ההנחה הייתה שיימצאו הבדלים בין המינים – הגברים יביעו עמדות יותר שליליות כלפי הקשר המונוגמי ונשים יפגינו עמדות חיוביות כלפיו, בהתאם לתיאוריות ולמחקרים שהוצגו.

שאלת המחקר השנייה בחנה האם יש הבדלים בין המינים בעמדתם כלפי בגידה של הגבר בקשר המונוגמי. ההנחה הייתה שיימצאו הבדלים בין המינים, הגבר יקבל יותר בגידה של גבר, האישה בכל מקרה לא תקבל בגידה של הגבר.

השאלה השלישית בדקה האם קיימים הבדלים בין המינים בעמדתם כלפי בגידה של האישה בקשר המונוגמי, ההנחה הייתה שאף אחד מהמינים לא יביע עמדה סובלנית כלפי בגידה של אישה.

השאלה הרביעית הייתה האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לעוצמת התגובה כלפי בגידה בקשר המונוגמי. ההנחה הייתה שיימצאו הבדלים כאלה. הציפייה היא שהתגובה של אישה כלפי בגידה של גבר תהיה פחות שלילית, לעומת תגובה של גבר כלפי בגידה של אישה. שאלת המחקר החמישית הינה האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידה של גבר בקשר המונוגמי. ההנחה הייתה שיימצא קשר בין המשתתפים. נבדקים שיביעו עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות מצופים לקבל יותר בגידה של גברים ולהתנגד לבגידה של נשים.

השאלה השישית והאחרונה היא האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידה של נשים. ההנחה הייתה שיימצא קשר הפוך בין המשתתפים. ככל שהנבדק יביע עמדות יותר סטריאוטיפיות סקסיסטיות, כך הוא פחות יאשר בגידה של נשים בקשר המונוגמי.

שיטת המחקר

נבדקים:

במחקר השתתפו 70 צעירים, כולם חילונים, מתוכם 35 גברים ו-35 נשים. טווח הגילאים הוא בין 20 ל-35. הגיל הממוצע הוא 24 וחצי. כולם נמצאים בקשר זוגי לפני נישואין, משך הקשר הממוצע בקרב הנבדקים הוא 24.8 חודשים.

כלי המחקר:

בקרב הנבדקים חולק שאלון ובו שישה חלקים כמפורט לעיל:

1. **היגדים מס' 1-11:** הפריטים נבחרו מתוך עבודת מ.א. של אייל קרו (2006), שאלון בגידה רומנטית, לצורך מדידת העמדות בנוגע לבגידה של גבר מחוץ לנישואים.

עבור כל אחד מהפריטים התבקשו הנבדקים לציין את מידת הסכמתם או אי הסכמתם לנאמר במשפט לפי ארבע סקאלות, החל מ-1 (לא מסכים) ועד 4 (מסכים במידה רבה), כאשר זה כלל היגדים דוגמת: "יחסי מין של גבר נשוי מחוץ לנישואים הם בגדר הנורמה"; "רומן של גבר נשוי מחוץ לנישואים הוא בניגוד לכללי המוסר".

לאחר ביצוע היפוך סקאלה עבור פריטים 2,6,8, לכל נבדק חושב ציון על ידי מיצוע הדירוגים, כך שככל שהציון גבוה יותר כך הוא מבטא עמדה סובלנית יותר כלפי בגידה של גבר.

לשאלון בוצע ניתוח מהימנות שהעלה כי לשאלון מהימנות של $Cronbach \alpha = 0.76$

2. **היגדים מס' 12-23:** הפריטים נבחרו מתוך עבודת מ.א. של אייל קרו (2006), שאלון בגידה רומנטית, לצורך מדידת העמדות בנוגע לבגידה של אישה מחוץ לנישואים.

עבור כל אחד מהפריטים התבקשו הנבדקים לציין את מידת הסכמתם או אי הסכמתם לנאמר במשפט לפי ארבע סקאלות, החל מ-1 (לא מסכים) ועד 4 (מסכים במידה רבה), כאשר זה כלל היגדים דוגמת: "קיום יחסי מין של אישה נשואה עם אחר, פוגע בחברה"; "זה הגיוני שאישה נשואה רואה מישהו אחר שאינו בעלה כמושך מאוד".

לאחר ביצוע היפוך סקאלה עבור פריטים 13,17,19, לכל נבדק חושב ציון על ידי מיצוע הדירוגים, כך שככל שהציון גבוה יותר כך הוא מבטא יותר עמדה חיובית כלפי בגידה של אישה.

לשאלון בוצע ניתוח מהימנות, שהעלה כי לשאלון מהימנות של $Cronbach \alpha = 0.62$.

3. **היגדים מס' 24-29:** פריטים אלו חוברו על ידי עורכות המחקר, לצורך מדידת העמדות בנוגע לעוצמת התגובה של שני המינים כלפי בגידה.

עבור כל אחד מהפריטים התבקשו הנבדקים לציין את מידת הסכמתם או אי הסכמתם לנאמר במשפט לפי ארבע סקאלות, החל מ-1 (לא מסכים) ועד 4 (מסכים במידה רבה), כאשר זה כלל היגדים דוגמת: "ניתן לשקם את הקשר לאחר בגידה"; "לא הייתי סולח על בגידה בשום מקרה".

לאחר ביצוע היפוך סקאלות עבור פריט 26, לכל נבדק חושב ציון על ידי מיצוע הדירוגים, כך שככל שהציון גבוה יותר כך הוא מבטא תגובה בעוצמה חזקה ושלילית יותר כלפי בגידה של בן/בת הזוג.

לשאלון בוצע ניתוח מהימנות שהעלה כי לשאלון מהימנות של $Cronbach \alpha = 0.54$
4. היגדים מס' 30-40: פריטים אלו חוברו על ידי עורכות המחקר, לצורך מדידת העמדות בנוגע למונוגמיה כמצב חיובי או שלילי.

עבור כל אחד מהפריטים התבקשו הנבדקים לציין את מידת הסכמתם או אי הסכמתם לנאמר במשפט לפי ארבע סקאלות, החל מ-1 (לא מסכים) ועד 4 (מסכים במידה רבה), כאשר זה כלל היגדים דוגמת: "קשר זוגי עם בן/בת זוג אחד למשך כל החיים נתפש עבורי כהקרכה"; "כשאני נמצא בקשר זוגי המטרה העומדת בפני היא להתחתן".

לאחר ביצוע היפוך סקאלות עבור פריטים 31,32,34,35,40, לכל נבדק חושב ציון על ידי מיצוע הדירוגים, כך שככל שהציון גבוה יותר כך הוא מבטא עמדה בעד המונוגמיה.

לשאלון בוצע ניתוח מהימנות שהעלה כי לשאלון מהימנות של $Cronbach \alpha = 0.69$
5. שאלון סטריאוטיפים סקסיסטיים, היגדים מס' 1-26: פריטים אלו נבחרו מתוך שאלונים המודדים עמדות כלפי נשים. 26 פריטים המתייחסים לאמונות כלפי "טבע" הנשים ומה שמאפיין אותן, בניגוד או בדומה לגברים, לצורך מדידת העמדות הסטריאוטיפיות סקסיסטיות של הנבדק. עבור כל אחד מהפריטים התבקשו הנבדקים לציין את מידת הסכמתם או אי הסכמתם לנאמר במשפט לפי ארבע סקאלות החל מ-1 (לא מסכים) ועד 4 (מסכים במידה רבה), כאשר זה כלל היגדים דוגמת "גברים מותאמים נפשית לפוליטיקה יותר מנשים"; "הגברים תמיד יהיו המין השולט".

לאחר ביצוע היפוך סקאלה עבור פריטים 3, 6, 8, 14, 21, לכל נבדק חושב ציון על ידי מיצוע הדירוגים, כך שככל שהציון גבוה יותר כך הוא מבטא יותר עמדה שקיים שוני טבעי בין גברים לנשים.

לשאלון בוצע ניתוח מהימנות שהעלה כי לשאלון מהימנות של $Cronbach \alpha = 0.85$
6. שאלון דמוגרפי הבודק את מין הנבדק, גיל הנבדק/ת, רמת ההשכלה, משך הזמן שבו הוא נמצא בקשר זוגי ונטייה דתית (כאמור, כל הנבדקים הצהירו מראש כי הם חילונים).

הליך העברת הכלי:

הנבדקים נשאלו מראש אם הם נמצאים בקשר זוגי ממושך לפני נישואין, והאם הם מגדירים את עצמם כחילונים. רק אלה שענו תשובה חיובית והביעו את הסכמתם להשתתף במחקר, קיבלו לידיהם את השאלונים אותם נדרשו למלא ולהחזיר מיידית לעורכות המחקר.

ניתוחים סטטיסטיים:

על מנת לבחון את תוצאות המחקר לשאלות הבודקות הבדלים בין המינים, נערך מבחן t לשני מדגמים בלתי תלויים, אשר בחנו האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לשאלות מחקר. על מנת לבדוק את תוצאות המחקר עבור שתי שאלות המחקר האחרונות, הבודקות קשר בין משתנים (עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות ועמדות כלפי בגידה), נערך מבחן קורלציה של פירסון, הבודק קשר בין משתנים.

ממצאים

כזכור, שאלת המחקר הראשונה בחנה האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי הקשר המונוגמי כקשר חיובי מחזק, או כקשר שמחייב הקרבה וויתורים. לוחות 1 ו-2 מציגים את תוצאות הבדיקה.

לוח 1. ממוצעים וסטיות תקן של ציוני העמדה כלפי מונוגמיה
Group statistics

מין	מספר הנבדקים	ממוצע	סטיית תקן
גבר	n=35	Mean=2.8495	Sd=.51655
אישה	n=35	Mean=3.0632	Sd=.43123

מהנתונים המוצגים בלוח 1 ניתן לראות כי ממוצע ציוני העמדות של האישה כלפי מונוגמיה גבוהים יותר (Mean=3.0632, sd=.43123) משל הגברים (Mean=2.8495, sd=.51655).

לוח 2. מבחן t-test הבודק הבדלים בין המינים בעמדה כלפי מונוגמיה
Independent Samples Test

מונוגמיה	t-test for Equality of Means			
	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean difference
Equal variances assumed	-1.878	68	.065	-.21365
Equal variances not assumed	-1.878	65.898	.065	-.21365

על מנת לבחון האם יש הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי קשר מונוגמי, נערך מבחן t-test לשני מדגמים בלתי תלויים. הנתונים המוצגים בלוח 2 מעלים כי יש נטייה לכיוון הבדל מובהק בין המינים (t=-1.878, df=68, sig<0.65). מכאן שהנשים הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי המונוגמיה בהשוואה לגברים.

שאלת המחקר השנייה בחנה האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי בגידה של הגבר בקשר המונוגמי. לוחות 3 ו-4 מציגים את התוצאות של הבדיקה הסטטיסטית.

לוח 3. ממוצעים וסטיות תקן של ציוני העמדה כלפי בגידה של הגבר בקשר המונוגמי

Group statistics

מין	מספר הנבדקים	ממוצע	סטיית תקן
גבר	n=35	Mean=2.3629	Sd=.43729
אישה	n=35	Mean=2.0486	Sd=.31935

מהנתונים המוצגים בלוח 3 ניתן לראות כי ציון העמדה הממוצע של הגברים הוא גבוה (Mean=2.3629, sd=.4329) משל הנשים (Mean=2.0486, sd=.31935).

לוח 4. מבחן t-test הבודק הבדלים בין המינים בעמדה כלפי בגידה של הגבר

בקשר המונוגמי

Independent Samples Test

בגידה של גבר	t-test for Equality of Means			
	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean difference
Equal variances assumed	3.434	68	.001	.31429
Equal variances not assumed	3.434	62.235	.001	.31429

על מנת לבדוק האם יש הבדלים בין המינים בנוגע לעמדותיהם כלפי בגידה של גבר בקשר המונוגמי, נערך מבחן t-test לשני מדגמים בלתי תלויים. הניתוח המוצג בלוח 4 העלה כי קיימים הבדלים מובהקים בין המינים בעמדתם כלפי בגידה של גברים (t=3.434, df=68, sig<0.01).

נמצא כי גברים מקבלים יותר בגידה של גבר אחר בקשר המונוגמי.

שאלת המחקר השלישית בחנה האם קיימים הבדלים בין המינים בנוגע לעמדתם כלפי בגידה של האישה בקשר המונוגמי. לוחות 5 ו-6 מציגים את התוצאות של הבדיקה הסטטיסטית;

לוח 5. ממוצעים וסטיות תקן של ציוני העמדה כלפי בגידה של האישה בקשר המונוגמי

Group statistics

מין	מספר הנבדקים	ממוצע	סטיית תקן
גבר	n=35	Mean=2.2937	Sd=.34476
אישה	n=35	Mean=2.0575	Sd=.32840

על פי הנתונים המוצגים בלוח 5 ניתן לראות כי הציון הממוצע של הגברים בעמדתם כלפי בגידה של נשים הוא גבוה ($Mean=2.2937, sd=.34476$), משל הציון של הנשים ($Mean=2.0575, df=.32840$).

לוח 6. מבחן t-test הבודק הבדלים בין המינים בעמדה כלפי בגידה של האישה בקשר המונוגמי
Independent Samples Test

בגידה של אישה	t-test for Equality of Means			
	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean difference
Equal variances assumed	2.935	68	.005	.23619
Equal variances not assumed	2.935	67.840	.005	.23619

לוח 6 מציג את תוצאות מבחן t-test לשני מדגמים בלתי תלויים, הנערך על מנת לבדוק האם יש הבדל בין גברים לנשים בעמדה כלפי בגידה של אישה. הניתוח הראה כי קיימים הבדלים מובהקים בין המינים בעמדתם כלפי בגידה של נשים ($t=2.935, df=68, sig<0.05$). גם בשאלה זאת, נמצא כי ממוצע עמדתם של הגברים גבוה יותר משל הנשים, כלומר, הגברים יותר מקבלים בגידה של נשים. שאלת המחקר הרביעית בחנה האם יימצאו הבדלים בעוצמת התגובה כלפי בגידה בקשר המונוגמי, לוחות 7 ו-8 מציגים את תוצאות הבדיקה הסטטיסטית;

לוח 7. ממוצעים וסטיות תקן של ציוני עוצמת התגובה כלפי הבגידה
Group statistics

מין	מספר הנבדקים	ממוצע	סטיית תקן
גבר	n=35	Mean=2.4514	Sd=.45333
אישה	n=35	Mean=2.3371	Sd=.45959

ניתן לראות, על פי הנתונים המוצגים בלוח 7, כי הציון הממוצע בקרב הגברים גבוה במקצת מזה של הנשים ($Mean=2.4514, sd=.45333$), מזה של הנשים ($Mean=2.3371, sd=.45959$), אך לא נמצאו הבדלים מובהקים.

לוח 8. מבחן t-test הבודק הבדלים בין המינים בעמדה כלפי עוצמת התגובה כלפי בגידה
Independent Samples Test

תגובות	t-test for Equality of Means			
	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean difference
Equal variances assumed	1.047	68	.299	.11429
Equal variances not assumed	1.047	67.987	.299	.11429

על מנת לבחון האם יש הבדלים בין המינים בנוגע לעמדותיהם כלפי עוצמת התגובה לבגידה, של גבר או אישה, בוצע מבחן t-test לשני מדגמים בלתי תלויים. הנתונים המוצגים בלוח 8 מעלים כי אין הבדל בין המינים בנוגע לתגובה כלפי בגידה ($t=1.046$, $df=68$, $sig=0.299$). כזכור, שאלת המחקר החמישית בחנה האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידה של גברים בקשר המונוגמי. לוח 9 מציג את התוצאות של הבדיקה הסטטיסטית.

לוח 9. מבחן קורלציה של פירסון, הבודק קשר בין עמדות סטריאוטיפיות לבין עמדות כלפי בגידה של הגבר

Correlations

עמדות סטריאוטיפיות	בגידה של גברים
Person Correlation	.355**
Sig. (2-tailed)	.003
N	70

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

על מנת לבדוק האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות לבין עמדות כלפי בגידה של גברים, נערך מבחן קורלציה של פירסון. המבחן המוצג בלוח 9 העלה כי קיים קשר בין המשתנים ($r=0.355$, $sig<0.05$) מכאן, שבהתאם להנחת המחקר ככל שפרט מחזיק ביותר עמדות סטריאוטיפיות כך הוא יותר מקבל בגידה של גבר. שאלת המחקר האחרונה בדקה האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידה של נשים בקשר המונוגמי. לוח 10 מציג את התוצאות של הבדיקה הסטטיסטית.

לוח 10. מבחן קורלציה של פירסון הכודק קשר בין עמדות סטריאוטיפיות לבין עמדות כלפי בגידה של האישה

Correlations

עמדות סטריאוטיפיות	בגידה של נשים
Person Correlation	.211
Sig. (2-tailed)	.079
N	70

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

כדי לבחון האם קשר בין עמדות סטריאוטיפיות לבין עמדות כלפי בגידה של נשים, נערך מבחן קורלציה של פירסון, המוצג בלוח 10. הוא הראה כי אין קשר בין המשתנים ($r=0.211$, $sig>0.05$) ומכאן, שבניגוד להנחת המחקר, אין קשר בין העמדה הסטריאוטיפית של הנבדק לבין העמדה כלפי בגידה של אישה.

דיון:

מטרת המחקר הייתה לבחון עמדות של צעירים וצעירות, מנקודת מבט מגדרית, לגבי מסגרת זוגית מונוגמית, בגידה במסגרת הזוגית, ובדיקת הקשרים בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות לגבי בגידה בקרב צעירים.

כזכור, שאלת המחקר הראשונה בחנה האם קיימים הבדלים בין המינים לגבי עמדתם כלפי קשר מונוגמי. הממצאים מבהירים שאין הבדל מובהק בעמדות, אם כי הנטייה היא לכיוון של מובהקות. שיערנו שיימצאו הבדלים בין המינים, הודות לכך שבנים ובנות מפנימים, באמצעות הסוציאליזציה, נורמות וערכים מוגדרים המשפיעים על ציפיות התפקיד במשפחה ובעבודה. ציפיות אלו מושתתות על אהבה רומנטית, בחירה אוטונומית וייחודיות הקשר הזוגי בהתאם לאמונות והערכים של המשפחה והקבוצה החברתית (שחר, 1988).

כתוצאה מכך, עבור מרבית הנשים הקשר המונוגמי הוא בלעדי, ברור ומחייב. יותר מכך, נשים משקיעות בקשר הזוגי במובהק יותר מגברים, וזאת גם בפרמטרים האינסטרומנטליים וגם בפרמטרים הרגשיים-אקספרסיביים (שחר ושפר, 2008). תמונה זו משתנה בהקשר הגברי. גברים רואים במונוגמיה דפוס חיים נורמטיבי, אולם הוא כרוך לדעתם במגרעות (Cann, Mangum, & Wells, 2001). בנוסף, הם רואים בקשר המונוגמי סוג של ויתור או "הקרבה" למען הנורמות החברתיות-תרבותיות שמאלצות אותם להתחתן, בעיקר אם רצונם בילדים. בעוד שהנשים רואות את הקשר המונוגמי כקשר חיובי ובעל מעלות עבורן (Schmookler & Bursik, 2007).

בסיכומו של דבר, ממצאי המחקר מצביעים על היעדר מובהקות ברור בהבדלים בעמדותיהם

של שני המינים, כך שניתן לומר כי גם הגברים כיום מכירים ביתרונות הרבים שהקשר המונוגמי מעניק להם, וכוללים: תמיכה רגשית וכלכלית, יציבות, מסגרת לגיטימית לקיום יחסי מין ואדם לחלוק איתו את חייהם. ניתן לשער שהיום, לאור הדגש הרב שמושם בתרבות המערבית על אידיאולוגיה מגדרית שוויונית, עמדות הגברים ועמדות הנשים לגבי מונוגמיה מתקרבות והופכות יותר דומות.

שאלת המחקר השנייה ברקה עמדות של גברים ונשים לגבי בגידה. הנחנו שיימצאו הבדלים בין המינים בנוגע לבגידה של הגבר בקשר המונוגמי. תוצאות המחקר מבהירות שאכן קיימים הבדלים מובהקים בעמדותיהם של שני המינים לגבי הבגידה של הגבר. הגברים במחקר גילו עמדות יותר סובלניות ה"מקבלות" את בגידת הגבר, בעוד שהנשים הביעו עמדות יותר נחרצות נגד הבגידה. ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם ממצאיו של Dreznik (2003), שסבר כי גברים מזדהים עם הגבר הבוגד משום שהם מאמינים שחיים עם אישה אחת בקשר מונוגמי נוגדים את המצב הרצוי לכל גבר, ולעיתים הוא נאלץ לבגוד באשתו בגלל סיבות "אובייקטיביות" (חוסר נגישות למין, מחלה, חוסר משיכה וכדומה). נשים, לעומת זאת, גילו התנגדות ברורה לבגידה, שניתן להסבירה בתחושה של חוסר הוגנות זוגית, ובעיקר פריצה למעגל האינטימיות הזוגית ושבר של כל המשמעות של הקשר המונוגמי (פרל, 2007).

שאלת המחקר השלישית בחנה האם יימצאו הבדלים בין גברים ונשים בעמדותיהם כלפי בגידת האישה בקשר המונוגמי. הממצאים מצביעים על כך שקיימים הבדלים מובהקים בין המינים. הגברים מגלים עמדות יותר סובלניות ומקבלות בגידה של נשים, בעוד שדווקא הנשים יותר מחמירות בעמדותיהן כלפי בגידת נשים. התמונה של הממצאים היא מורכבת וניתן לפרשה במספר דרכים. ייתכן שהסוציאליזציה של גברים היום, המכונה אותם לעולם יותר שוויוני מבחינה מגדרית והוגנות ערכית, מחייבת אותם להתייחס לבגידות, של גבר וגם של אישה, באותה רמה של קבלה וסובלנות. מאידך, הנשים, בהשוואה לגברים, מגלות רמה גבוהה יותר של התנגדות לבגידת גבר ואף הן למעשה מביעות עמדות שליליות אך שוויוניות מבחינת התנגדותן לבגידה בקשר המונוגמי.

מסתבר שנשים מתייחסות לקשר המונוגמי בצורה יותר חיובית ומעניקות לו משמעות ומשקל גבוהים יותר (DeSteno, Bartlett, Braverman & Salovey, 2002). ניתן ללמוד מהממצאים כי נשים מתנגדות לבגידה, הן של גברים והן של נשים (ממוצע ההתנגדות מאוד דומה), בעוד שאצל גברים ממוצע הסובלנות כלפי בגידת גברים קצת יותר גבוה ממוצע הסובלנות כלפי בגידת נשים. כלומר, הם יותר מחמירים יחסית בעמדותיהם כלפי בגידת נשים ויותר סבלניים כלפי בגידה של גברים.

שאלת המחקר הרביעית בחנה האם יימצאו הבדלים בעוצמת התגובה כלפי בגידה בקשר המונוגמי. הממצאים מבהירים שאין הבדל בין המינים בעוצמת התגובה כלפי בגידה. גברים ונשים כאחד מגלים עוצמת תגובה חמורה הן לגבי בגידה של הגבר והן לגבי בגידה של האישה. פרל (2007) סוברת שהמונוגמיה הייתה בעבר מערכת פיקוח פטריארכלית שנכפתה מבחוץ על פוריות הנשים, ולא היה לה מאומה עם האהבה. היום, במיוחד בתרבות המערבית, היא

נוגעת כל כולה לאהבה, והנאמנות הפכה לביטוי הדדי של מחויבות. עם זאת, איום הבגידה קיים מראשיתו של הקשר הזוגי והוא מלווה אותנו כל חייו. לכן, מנקודת מבט מערבית, מחויבות רגשית דורשת בלעדיות מגברים ומנשים כאחד.

שאלת המחקר החמישית בדקה האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידת גברים בקשר המונוגמי. הממצאים הצביעו על קשר מובהק בין העמדות הסטריאוטיפיות סקסיסטיות והעמדות כלפי בגידה של גברים בזוגיות. נבדקים שגילו עמדות סטריאוטיפיות כלפי נשים, הביעו עמדות מאוד סובלניות כלפי בגידת גברים. התכונות הגבריות הסטריאוטיפיות, כמו אגרסיביות, שאפתנות, מנהיגות, תחרותיות, אתלטיות, לקיחת סיכונים ועוד... התכונות הסטריאוטיפיות של נשים ונשיות שהן ביישנות, רכות, עדינות, רגישות, חולשה, אינטואיציה ועוד (Andrew, 2006), מאפיינות נבדקים בעלי עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות שהאמינו בנחיתותו של המין הנשי בהשוואה למין הגברי, ועמדותיהם הביעו יותר אישור לבגידה של "המין החזק" והשולט.

בשאלה השישית רצינו לבדוק האם קיים קשר בין עמדות סטריאוטיפיות סקסיסטיות לבין עמדות כלפי בגידה של נשים בקשר המונוגמי. הממצאים הראו כי לא קיים קשר בין המשתנים. ניתן להסביר את הממצאים בכך שבחברה המערבית התרבות והנורמות דורשות מהאישה (יותר מהגבר) להיות נאמנה למונוגמיה והדרישה היא בהירה, ברורה ועוברת כחוט השני לאורך כל תהליך הסוציאליזציה של שני המינים. לכן, נבדקים בעלי עמדות סקסיסטיות, בדומה לנבדקים בעלי עמדות שוויוניות, ללא הבדל, יביעו עמדות המתנגדות לבגידת האישה בכך זוגה.

סיכום ומסקנות

מסקנות המחקר מעידות על כך שאנו נמצאים בשלב מעבר מחברה בעלת עמדות מסורתיות וסטריאוטיפיות לחברה בעלת חשיבה יותר שוויונית מבחינה מגדרית.

הממצאים הם רבי-פנים: גברים ונשים רואים היום במונוגמיה דפוס חיים משותף, יציב ושוויוני, שמעניק לשני המינים תמיכה רגשית ומסגרת לגיטימית ליחסים אינטימיים. זהו הפן האחד של הממצאים. מצד שני, קיים הפן המסורתי, שמתגלה גם במחקר שלפנינו, המבהיר כי בגידת גברים נתפשת בעיני הגברים כתופעה שניתן לחיות איתה, בעוד שהנשים אינן חושבות כך ותגובתן יותר קשה.

המעניין הוא שנשים מגיבות בצורה שלילית גם לבגידת נשים, ממצא שמחזק את ממצאי המחקרים, שקובעים כי הזוגיות המונוגמית נתפשת בעיני האישה כדפוס חיים מאוד מרכזי ולכן גם השקעתה בזוגיות גבוהה יותר מזו של הגבר (שחר ושפר, 2007). חשיבותן של הנאמנות והמחויבות בקשר הזוגי מקבלת חיזוקים מצד הנשים הצעירות במחקר. עם זאת, הממצאים מבהירים כי הזוגיות המונוגמית נתפשת גם בעיני הגבר כ"טובה מכל העולמות" וכפתרון ההוגן ביותר לקשר המחייב בין גברים לנשים.

ביבליוגרפיה

- אלון מ' (1992): ע"א 92/1354 **היועץ המשפטי נ' פלונית**. פ"ד מ"ח (1) 712, 711.
- אנוך, י' (2000). **מבוא לסוציולוגיה**. האוניברסיטה הפתוחה. 6 עמ' 90-137.
- בן זאב אהרון, גוסינסקי רוחמה (2008). "בשם האהבה, האידיאולוגיה הרומנטית וקורבנותיה". הוצאת כנרת, זמורה-ביתן.
- ביז'אווי סילביה (1999). "משפחות בישראל בין משפחתיות לפוסט מודרניות", בתוך: יזרעאלי דפנה ואחרות, **מין מגדר ופוליטיקה**, הוצאת קו אדום, הקיבוץ המאוחד.
- ברנזון, (1987) ת ע"פ 87/30 **שמאלוביץ' נ' מ"י**, פ"ד כ"ז (2), 600, 602.
- זוין, ש"י (1994). **אנציקלופדיה תלמודית**. ירושלים: יד הרב הרצוג – אוקד מכון האנציקלופדיה התלמודית.
- זק, ד' (2003). **חוויות הרווקות**. עבודת תזה ל-M.A., אוניברסיטת בר-אילן.
- ישי, י' (1993). "מיתוס ומציאות השוויון בין המינים: מעמד האישה בישראל". **מגמות**: 103-125. עק שמג.
- נרדי, ח' (1996) **מים גנובים, על גברים ובגידות**. תל אביב: מודן.
- פיינס, א"מ (1992). **צילה של אהבה: קנאה רומנטית**. תל אביב: גומא.
- פיינס, א"מ (1989). **שחיקה באהבה ובחיי הנישואין – גורמים ודרכי התמודדות**. תל אביב: גומא.
- פרל, א' (2007). אינטליגנציה ארוטית, הוצאת כנרת, זמורה-ביתן דביר.
- פרס, י' וכץ, ר' (1990). "משפחה ומשפחתיות בישראל", **מגמות**, כ, ו, מס' 1, עמ' 37-55.
- צמח, מ' ומילבאוואר, ר' (1991). **זוג או פרט**, תל אביב: עם עובד.
- פרס, י' וכץ, ר' (1996). "מגמות הגירושים בישראל והשלכותיהן לטיפול משפחתי", **חברה ורווחה**, ט"ז, מס. 4, עמ' 483-502.
- קרו, א' (2006). **בגידה רומנטית ומאפייני אישיות בחלקה על פי ג'נרד הכוגד וג'נרד הנכוגד**, עבודת מ.א., אוניברסיטת בר-אילן.
- רוזנבלום אורית, פלג נורית, (2007). דו"ח מצב המשפחה בישראל 2007, מתוך אתר האינטרנט: www.newfamily.org.il
- שחר, ר' (1988). **בחירת בן זוג בחברה הישראלית**, עבודת דוקטורט, אוניברסיטת בר-אילן.
- שחר, ר' ושפר, א' (2008). "השקעה בזוגיות במבט מיגדרי – השוואה בין זוגות צעירים לבין זוגות נשואים עם ילדים", **החינוך וסביבו**, ל', שנתון המכללה לחינוך סמינר הקיבוצים, עמ' 195-214.
- שוחטמן, א' (1995) **מעמד האישה בדיני נישואין וגירושין**, מעמד האישה בחברה ובמשפט, ירושלים: הוצאת שוקן.
- שרשבסקי, ב' (1984). **דיני משפחה**. ירושלים: ראובן מס.
- תמיר טל (2007). **נשים בישראל 2006, בין תיאוריה למציאות**, הוצאת שדולת הנשים בישראל, רמת גן.
- Barash, D.P., & Lipton, J.E. (2001). **The Myth of Monogamy: Fidelity and In Fidelity in Animals and People**, Seattle, WA: University of Washington.
- Bem, S. L. (1981). **Sex Role Inventory Professional Manual**, Palo Alto, CA: Consulting Press.
- Bernard, J. (1981). **The Female World**, New York: Free Press.
- Bowler, P.J. (1990). **Charles Darwin: The Man and His Influence**, Cambridge: University Press.
- Cann, A., Mangum, J.L., & Wells, M. (2001). "Distress in Response to Relationship Infidelity: The Roles of Gender and Attitudes about Relationships", **Journal of Sex Research**, 38, pp.185-190.
- Charles, M. (2002). "Monogamy and its Discontents: On Winning the Oedipal War", **American Journal of Psychoanalysis**, 62, pp.119-143.

- Clark, A.P. (2006). "Are the Correlates of Sociosexuality Different for Men and Women?", **Personality and Individual Differences**, 41, pp.1321-1327.
- Davis, K. (1986). "Jealousy and Sexual Property", in **Jealousy**, Edited by G. Clanton and L. Smith, Lanham, MD: University Press of America.
- DeSteno, D.A, Bartkett, M.Y., Braverman, J., & Salovey, P (2002). Sex Differences in Jealousy: Evolutionary Mechanism or Artifact of Measurement?", **Journal of Personality and Social Psychology**, 83, pp.1103-1116.
- Dreznick, M.T. (2003). "Sexual and Emotional Infidelity: A meta-Analysis", **Dissertation Abstracts International**, 63(9-b), 4415.
- Erikson, E. (1964). **Insight and Responsibility: Lectures on the Ethical Implications of Psycho-Analytic**, New York: W.W. Norton.
- Ehrenreich, B, (1983). **The Heart of Man: American Dreams and the Flight From Commitment**. Garden City, New York: Anchor Press.
- Hill, C.A., & Preston, L.K. (1996). Individual differences in the experience of sexual motivation: Theory and measurement of dispositional sexual motives. **Journal of Sex Research**, 33, pp. 27-46.
- Spring, J.A. & Spring, M. (1996). **After the Affair**, New York: Harper Collins Books.
- Rogers, C.R. (1977). **Carel Rogers on Personal Power**. New York: Delacorte press.
- Schmookler, T., & Bursik, K. (2007). The Value of Monogamy in Emerging Adulthood: A Gendered Perspective. **Journal of Social and Personal Relationship**, 24, 819-835.
- Thompson, A.P. (1984). Emotional and Sexual Components of Extramarital Relations. **Journal of Sex Research**, 19, 1-22.
- Whitehurst, R.N. (1986). "Jealousy and American Values", in: G. Clanton and L. Smith, **Jealousy** Lanham, MD: University Press of America.

e-mail: rinasha@macam.ac.il
adiwar82@gmail.com